
LITERATUURBESPREKING

BEROEPSCODES, 'Morele kanttekeningen bij een professionaliserings aspect van de verpleging'

Arend, A.J.G. van der.
BEROEPSCODES, 'Morele kanttekeningen bij een professionaliserings aspect van de verpleging'
Uitgeverij Intro, Nijkerk. 1992,
223 pag, prijs ongeveer f 50,00.

Binnen de verpleging wordt veel gesproken en geschreven over professionaliseren. De ontwikkelingen op dit gebied gaan steeds verder en sneller. Het verpleegkundig beroep in Nederland krijgt steeds meer het aanzien van een professie. Er komt steeds meer theorie ontwikkeling, wetenschappelijk onderzoek en vertaling van theorie en bevindingen naar de praktijk. Daarnaast wordt er steeds meer gepubliceerd over de beroepsinhoudelijke zaken. Waarin aandacht wordt gevraagd voor de plaatsbepaling van het verpleegkundig beroep.

Een publikatie die zich richt op een aspect van de verpleegkundige professionalisering, de beroepscode, is de dissertatie van A.J.G. van der Arend. In de studie wordt ingegaan op de ontwikkeling van het beroep van verpleegkundige door analyse van een aantal beroepscode die de laatste jaren zijn gepubliceerd. Het gaat hierbij om de codes van de International Council of Nurses (ICN), de American Nurses Association (ANA), de United Kingdom Central Council of Nurses, Midwives and Health Visitors (UKCC) en de beroepscode van de Nederlandse Maatschappij voor Verpleegkunde (NMV) nu Nieuwe unie '91 geheten.

Vanuit een sociologisch kader wordt in de eerste hoofdstukken ingegaan op de ontwikkeling van een professie en professionalisering in het algemeen en de verpleegkunde in het bijzonder.

Een belangrijk punt in deze hoofdstukken is het vergelijk of onderscheid dat wordt gemaakt tussen collectivisering binnen de beroepsgroep enerzijds en de differentiatie en specialisatie van arbeidstaken anderzijds. In discussies over professionalisering lopen die twee veelal door elkaar of worden benaderd als twee tegengestelde grootheden. Volgens Arend zijn het echter twee processen van verschillende orde.

De eerste is een proces van groepsdynamische aard waarin wordt gewezen op de uniciteit van het beroep en het tweede een proces van inhoudelijke aard, waarbij onderdelen van het beroepsterrein een zodanig specifiek karakter met dienovereenkomstig vereiste kwalificaties en competenties krijgen, dat daaruit als het ware een afzonderlijk beroep met specifieke taken voortvloeit.

Een uitgangspunt dat in het licht van de wet BIG en de op stapel staande Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomsten (WBGGO) welke op 1 april van kracht wordt bruikbaar is voor de discussie over het verpleegkundig beroep. Beide wetten hebben vergaande consequenties voor de verpleegkundige beroepsuitoefening.

Daarnaast gaat de publikatie vanuit ethisch-filosofisch kader in op de morele en ethische aspecten van de beroepscode en wordt een inhoudsanalyse gemaakt van de gehanteerde waarden en normen in de vier verschillende beroepscode. Eveneens wordt er ingegaan op de beroepscode

als ideologie, etiquette. Uit de analyse komt naar voren dat beroepscode primair een morele functie hebben en dat de ideologische functie daarvan een afgeleide is. Arend beschrijft dit als functie van dienstbaarheid. De morele functie is vooral gericht op de eigen leden van de beroepsgroep. Het betreft een interne functie.

Door middel van de geformuleerde uitgangspunten wordt de verpleegkundige een spiegel voorgehouden met betrekking tot het eigen idealtypische handelen om vorm te geven aan het handelen en de praktijkvoering. Het morele aspect van de beroepscode geeft ook gelijk de toepassingsproblemen aan van die beroepscode. Het probleem van de rationalisering, de beroepscode staat in concurrentie met de maatschappelijke waarden en normen.

Het probleem van de uniformering, beroepsbeoefenaren kunnen een eigen stijl van denken en doen ontwikkelen die een bedreiging vormen voor de hulpvrager enerzijds en de beroepsgroep anderzijds. Het is de vraag of de beroepsgroep in staat is het morele gedrag van haar leden te bepalen. Het probleem van individualisering, aan het individu wordt in de samenleving veel aandacht besteed aan zijn rechten ook in de gezondheidszorg. Dit kan op gespannen voet staan met de op collectiviteit gerichte normen in de beroepscode. En het probleem van de sanctiëring, als een beroepsbeoefenaar zich niet geheel gedraagt volgens de geformuleerde normen in de beroepscode zou daarop een sanctie mogelijkheid moeten staan om de overtredingen te

corrigeren en normen af te dwingen. De paradox van professionalisering wordt in het boek duidelijk gemaakt door een aantal morele kanttekeningen te plaatsen bij die professionalisering. Enerzijds het verwerven van kennis en het claimen van de positie in de samenleving en anderzijds het botsen met die morele waarden van de samenleving en andere beroepsgroepen in de gezondheidszorg.

De publikatie van Arend is geen gemakkelijk boek om te lezen. Het veronderstelt dat de lezer thuis is in het gehanteerde vakjargon. Het is een wetenschappelijke publikatie. Toch is het een publikatie die kan bijdragen tot het verder ontwikkelen van de verpleegkundige beroepsgroep. Het wijst in richtingen die bij het formuleren van beroepscode of het discussiëren over professionalisering makkelijk over het hoofd gezien kunnen worden. Het gaat in op de positieve en negatieve kanten van professionalisering. En dat de differentiatie van de verpleegkundige, waarbij de concurrentie positie van deze met andere beroepsgroepen in de gezondheidszorg functioneel gemaakt wordt, niet alleen leidt tot specialisatie en schaalverkleining maar ook tot schaalvergroting. Een overweging die zeker een groep als de SPV in het achterhoofd moet houden bij het formuleren van de beroepscode en verder ontwikkelen als beroepsgroep.

Lex de Kwant,
Sociaal Psychiatrisch Verpleegkundige,
Riagg Zuid Hollandse Eilanden.